

Visuelle Erinnerungskulturen und Geschichtskonstruktionen in Deutschland und Polen seit 1939

Wizualne konstrukcje historii i pamięci historycznej w Niemczech i w Polsce po 1939 roku

Beiträge der 13. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer
Kunsthistoriker und Denkmalpfleger in Darmstadt,
27. September bis 1. Oktober 2006

Materiały 13 Konferencji Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków
Sztuki i Konserwatorów Zabytków w Darmstacie,
27 września – 1 października 2006

Herausgegeben von / Redakcja

Dieter Bingen, Peter Oliver Loew, Dietmar Popp

unter Mitarbeit von / we współpracy z

Birte Pusback

Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk

Warszawa 2009

Inhalt / Spis treści

<i>Dieter Bingen, Peter Oliver Loew, Dietmar Popp</i>	
Vorwort der Herausgeber	9
Od Redakcji	15
<i>Adam S. Labuda</i>	
„Von Berlin nach Darmstadt – Visuelle Erinnerungskulturen zum Zweiten“. Einleitende Gedanken zur aktuellen Geschichtspolitik	21
Streszczenie: „Z Berlina do Darmstadtu – Wizualne kultury pamięci po raz drugi”. Słowo wstępne, także o problemach polityki historycznej dzisiaj	28
<i>Winfried Speitkamp</i>	
Nationale Denkmäler und Erinnerungskulturen in Europa	31
Streszczenie: Narodowe pomniki i kultury pamięci w Europie	43
 I. Aneignung und Umdeutung: Vom deutschen zum gemein- samen Kulturerbe / Przywłaszczenie i reinterpretacja: od nie- mieckiego do wspólnego dziedzictwa kulturowego	
<i>Beate Störckuhl</i>	
Das Bild Schlesiens in Darstellungen zur Kunst- und Kulturgeschichte nach 1945 – vom „wiedergewonnenen Land“ zum „gemeinsamen Kulturerbe“	47
Streszczenie: Obraz Śląska w opracowaniach z zakresu historii sztuki i kultury po roku 1945 – od „ziemi odzyskanej” do „wspólnego dziedzictwa”	66
<i>Antje Kempe</i>	
Die Ordnung des Raumes – die Aneignung Schlesiens in den visuellen Medien nach 1945	69
Streszczenie: Porządek przestrzeni – przyswajanie Śląska w wizualnych mediach po 1945 roku	84
<i>Ewa Gładkowska</i>	
Der schwierige Weg zur Vergangenheit. Strategien der Aneignung des fremden Erbes nach 1945 auf dem Gebiet der heutigen ermländisch-masurischen Woiwodschaft	87

Streszczenie: Uciążliwa droga do przeszłości. Strategia przyswajania obcego dziedzictwa po 1945 roku na terenie dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego 96

Piotr Korduba

Visionen des alten Danzig in polnischen kunsthistorischen Publikationen, im Museumswesen und im Kontext des Wiederaufbaus der Stadt nach 1945 99

Streszczenie: Wizja dawnego Gdańska w polskim piśmiennictwie historyczno-artystycznym, w muzealnictwie i w odbudowie miasta po 1945 roku 118

II. Inszenierung und Instrumentalisierung von Bildern und Geschichte / Inscenizacja i instrumentalizacja obrazów i historii

Arnold Bartetzky

Die korrigierte Geschichte. Nationalstil und Nationalerbe in der polnischen Architektur und Denkmalpflege vor und nach dem Zweiten Weltkrieg 123

Streszczenie: Poprawiana historia. Kwestia stylu rodzimego oraz dziedzictwa narodowego w polskiej architekturze i ochronie zabytków przed i po Drugiej Wojnie Światowej 145

Anna Matkiewicz

Die historische Malerei in Polen und in der DDR im sozialistischen Realismus – eine offizielle Neubildung der Geschichte oder die Geschichte aus persönlicher Sicht? 147

Streszczenie: Malarstwo historyczne w Polsce i w NRD w okresie socrealizmu: oficjalne przedstawianie historii od nowa czy osobiste spojrzenie na nią? 155

Jacek Friedrich

Die Dekoration des Rechtstädtischen Rathauses in Danzig nach dem Krieg und ihre Verwicklung in Geschichte und Politik 157

Streszczenie: Powojenna dekoracja ratusza Głównego Miasta w Gdańsku i jej uwikłania w historię i politykę 167

Miriam Y. Arani

Gespaltene Erinnerung. Fotografische Selbst- und Fremdbilder von Deutschen und Polen aus dem Reichsgau Wartheland 1939–1945 169

Streszczenie: Rozdwojona pamięć – Fotograficzne wizerunki własne i obce Niemców i Polaków z Reichsgau Wartheland (Okręg Rzeszy Kraj Warty) w latach 1939-1945	186
<i>Zuzanna Bogumił, Joanna Wawrzyniak</i>	
Das Bild des „Deutschen“: Die Darstellung der NS-Besatzung in ausgewählten Warschauer Museen	189
Streszczenie: Wizerunek „Niemca”. Przedstawienia okupacji nazistowskiej w wybranych warszawskich muzeach	204

III. Denkmäler und Gedenkstätten in der Erinnerungskultur / Pomniki i miejsca pamięci w kulturze pamięci

<i>Ewa Chojecka</i>	
Ideologiebezogene Auseinandersetzungen um Fakten und Mythen im schlesischen Grenzgebiet: Kattowitzer Denkmalkunst und das deutsch-polnische und polnisch-polnische Syndrom	207
Streszczenie: Dyskursy ideologiczne wokół faktów i mitów na śląskim pograniczu: katowickie pomniki oraz syndrom niemiecko-polski i polsko-polski	219
<i>Tadeusz J. Żuchowski</i>	
The Restored Equestrian Monuments in Poland after 1945	221
Streszczenie: Restytuowane pomniki konne	236
<i>Paweł Migdalski</i>	
Der nationale Gedenkort Zehden–Güstebiese–Zäckerick	239
Streszczenie: Rejon Pamięci Narodowej Cedynia–Gozdowice–Siekierki	255
<i>Zofia Wóycicka</i>	
„Dokument des Verbrechens“ oder „Kuriositätensammlung“: Die polnische Diskussion über die Beschränkung der Weitergabe von KZ-Erfahrungen in der zweiten Hälfte der 1940er Jahre	257
Streszczenie: Między „dokumentem zbrodni” a „panoptikum”. Problem ograniczeń w transmisji doświadczenia obozów koncentracyjnych w polskich dyskusjach drugiej połowy lat 40-tych	275
<i>Kai Kappel</i>	
Die KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (1946/47) – ein kaum bekanntes deutsch-polnisches Kulturerbe	277

Streszczenie: Miejsce pamięci na terenie byłego obozu koncentracyjnego we Flossenbürgu (1946/47) – prawie nieznan aspekt niemiecko-polskiego dziedzictwa kulturowego	290
--	-----

Eva Pluhařová-Grigienė

Westdeutsche Erinnerungskultur im Spiegel der Kunst: Die Ausstellung „Hommage à Lidice“ in Berlin und Prag 1967/68	291
Streszczenie: Kultura pamięci w sztuce zachodnioniemieckiej: wystawa „Hommage à Lidice” w Berlinie i Pradze w latach 1967/68	304

Anhänge / Załączniki

Schlussdiskussion / Dyskusja końcowa	309
Autorenverzeichnis / Wykaz autorów	324
Personenregister / Indeks osób	332
Ortsregister / Indeks miejscowości	340